

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและเป็นสิ่งที่มีชีวิตอยู่บนโลก ซึ่งจะมีชีวิตอยู่รอดได้ก็ต้องสามารถตอบสนองความต้องการการกระบวนกรต่าง ๆ ตลอดจนการมาอยู่ร่วมกันเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน คือ การมีชีวิตรอด แต่อย่างไรก็ดีธรรมชาติก็ได้สร้างให้มนุษย์มีสมองพัฒนาว่าสัตว์อื่น จึงสามารถเรียนรู้ สร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง และจากประสบการณ์ในการดำรงชีพ ที่ทำให้มนุษย์สามารถส่งทอดความรู้จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง หรือจากคนหนึ่งไปยังคนอื่น ๆ ทำให้การรวมกลุ่มกันเป็นสังคมของมนุษย์มีวิวัฒนาการที่เจริญก้าวหน้าไปกว่าสัตว์อื่น ๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันนั้น ย่อมต้องพบปะติดต่อกันและมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ร่วมกันนานวันก็เริ่มเกิดแบบแผนในการปฏิบัติระหว่างกัน และเมื่อแบบแผนนั้น ๆ ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามโดยคนหมู่มากภายในสังคมเป็นเวลานาน ก็กลายเป็นแบบอย่างในการติดต่อระหว่างกัน (ศรีเพ็ญ สุภพิทยกุล, 2542, หน้า 9)

ธรรมชาติของสังคมมีลักษณะของการร่วมมือและความขัดแย้งดำรงอยู่คู่กันมาโดยตลอด และธรรมชาติก็ได้สร้างให้มนุษย์มีความแตกต่าง สร้างให้มนุษย์มีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน มีความปรารถนาในชีวิตที่ไม่เหมือนกัน และทุกคนต่างก็ต้องการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง เราอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์นั้นมีความต้องการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพ หรือทางสังคมที่มีจำกัด ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก สังคมไทยไม่ใช่สังคมที่ใช้ความรุนแรง แต่ก็พร้อมที่จะใช้ความรุนแรงได้ ความขัดแย้งในสังคมมีตั้งแต่ระดับครอบครัว หน่วยงาน ระดับประเทศ ไปจนถึงระดับระหว่างประเทศ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการบริหารเพื่อบรรเทาความขัดแย้งให้ลดลง จนถึงหมดไปได้ ความขัดแย้งในสังคมหรือองค์กรนั้น เป็นสิ่งที่ต้องมีในสังคมและองค์กรที่บริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ความขัดแย้งในด้านความคิดก่อให้เกิดความเจริญกับองค์กร และประเทศชาติอย่างมาก ความขัดแย้งเมื่อถึงจุดสรุปก็จะนำไปสู่ความสร้างสรรค์ให้กับองค์กรได้เช่นกัน เพราะเหตุใดมนุษย์และสังคมจึงต้องขัดแย้งกัน หรือว่าพื้นฐานของความขัดแย้งแท้ที่จริงแล้ว เหตุผลที่ต้องขัดแย้งก็เพราะเป็นธรรมชาติ (Nature) ของมนุษย์และสังคมนั่นเอง ฉะนั้น มนุษย์และสังคมจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งดังที่ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549, หน้า 36) ให้ความเห็นว่า “ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติไม่เคยว่างเว้นจากความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล มนุษย์มีได้ถือกำเนิดมาเหมือนกันแต่เป็นความแตกต่างอันเป็นผลมาแต่พันธุกรรม หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม” จากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่า สุดท้ายแล้ว

ความขัดแย้งเป็นบุญที่ก่อให้เกิดการรังสรรค์สิ่งดีงามให้แก่สังคม หรือว่าเป็นบาปที่ทำให้มนุษย์และสังคมจมอยู่กับปัญหา และความวุ่นวายระหว่างมนุษย์และสังคม ในขณะที่นักขัดแย้งวิทยา (Conflict Theorists) ที่จัดอยู่ในกลุ่มของนักสังคมวิทยา (Social Theorists) มองว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” (Social Animals) ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของผลผลิตจากการคบหาสมาคม ซึ่งกันและกันของบุคคลในสังคม ซึ่งการที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่รอดในสังคมได้นั้น ก็จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยด้านอื่น ๆ เพื่อสนอง “ความต้องการ” ของตนเอง คำถามมีว่า “ความอยาก หรือความต้องการ” ได้เข้าไปสัมพันธ์กับความขัดแย้งอย่างไร เพราะการที่มนุษย์และสังคมไม่เข้าใจธรรมชาติของความอยากหรือความต้องการอย่างแท้จริงจึงทำให้อยู่ในวัฏจักรของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความคิดที่ยุติลง ด้วยการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 หลังจากนั้นก็เกิดความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี 2492-2525 ซึ่งสิ้นสุดลงด้วยนโยบายการให้อภัย ตามคำสั่งที่ 66/ 2523 ตามที่ นคร พจนวพงษ์ และคณะ (2544, หน้า 157) ต่อมาก็เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเผด็จการกับกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชน อันก่อให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 และพฤษภาทมิฬ 2535 พล.อ.สุจินดา คราประยูร ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยไม่ได้เป็น ส.ส. หรือมาจากการเลือกตั้ง เป็นเหตุให้ประชาชน นักวิชาการและนักการเมืองร่วมกันคัดค้าน โดยมี พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และเรืออากาศตรี นลาต วรฉัตร นั่งอดข้าวประท้วงอยู่ที่หน้าบริเวณรัฐสภา ในวันที่มีการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา ซึ่งที่หน้าบริเวณรัฐสภามีผู้ร่วมชุมนุมประท้วงเป็นจำนวนมาก เพราะสถานที่คับแคบ ทำให้ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง จึงเป็นผู้นำเคลื่อนขบวนไปยังท้องสนามหลวงและชุมนุม เพื่อรอดูท่าทีของรัฐบาลที่ประชาชนเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นสำคัญ คือ นายกรัฐมนตรี ต้องมาจากการเลือกตั้ง ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ลดอำนาจของวุฒิสมาชิกลงบางส่วน สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาสามารถพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้ในสมัยประชุมสามัญประจำปี ครั้งที่สอง รวม 4 ประเด็น แต่รัฐบาลก็ยังมิได้ดำเนินการ จึงได้มีการชุมนุมกันใหม่อีกครั้งและได้มีการเคลื่อนขบวนไปตามถนนราชดำเนินมุ่งหน้าไปทำเนียบรัฐบาล แต่เหตุการณ์บานปลาย มีการปะทะระหว่างผู้ชุมนุมประท้วงกับเจ้าหน้าที่ทหารจนเกิดการเสียชีวิตและทรัพย์สิน มีการวางเพลิงเผาสถานที่ราชการ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง หลังจากเข้าเฝ้าแล้ว พล.อ.สุจินดา คราประยูร ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งใน คำวินิจฉัยของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 2/ 2535 เรื่องพระราชกำหนดเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยเหตุการณ์นี้

เป็นอย่างมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี และ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้าในคืนวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และพระราชทานกระแสพระราชดำริ แก่บุคคลทั้งสอง หลังจากเข้าเฝ้าแล้ว พล.อ.สุจินดา คราประยูร ก็ได้แถลงให้ประชาชนทราบ ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจฯ ว่าจะให้ความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิด ความสงบสุขแก่ประชาชนชาวไทย และจะได้พิจารณาออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้ผู้ที่ร่วมชุมนุม กันด้วยความบริสุทธิ์ใจ และ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ก็แถลงให้ประชาชนหยุดให้การสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจกับผู้ที่ยังก่อความวุ่นวายในขณะนั้น เพื่อให้สถานการณ์ต่าง ๆ นั้นเข้าสู่ภาวะปกติ โดยเร็ว หลังเหตุการณ์ดังกล่าว แต่ความขัดแย้งที่ผ่านมายังไม่มีความรุนแรงเท่าความขัดแย้งทาง การเมืองยืดเยื้อ เรื้อรังในขณะนี้ ที่เริ่มต้นเมื่อปลายปี 2548 และพัฒนามาเป็นความขัดแย้งระหว่าง “เสื้อเหลือง” กับ “เสื้อแดง” กลายเป็นความขัดแย้งที่ยาวนานและยังหาข้อยุติไม่ได้

การชุมนุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย พ.ศ. 2551 จากผลการเลือกตั้งเมื่อ วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พบว่า พรรคพลังประชาชน ได้รับเลือกมากที่สุด คือ 233 ที่นั่ง ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ได้อันดับรองลงมา คือ 165 ที่นั่ง นายสมักร สุนทรเวช เริ่มวาระดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2551 และจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดแรกเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ แต่ก็ยังข้อสงสัยว่าเป็นรัฐบาลตัวแทนของ พ.ต.ท.ทักษิณ ทำให้ฝ่ายพันธมิตรฯ เริ่ม มองว่ารัฐบาลของนายกรัฐมนตรีสมักร สุนทรเวช มีพฤติกรรมที่สื่อถึงความทุจริตหลายอย่าง เช่น การยกปราสาทเขาพระวิหารขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียว และความพยายามแก้ไข รัฐธรรมนูญเพื่อนิรโทษกรรมให้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์ วินิจฉัย ให้นายสมักรพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในคดีจัดการการชุมนุมไปบ่นไป และยกโทษ 6 โมงเช้า ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติต้องห้าม ต่อมาได้มีการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ผลปรากฏว่า นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้รับเลือก และได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดแรก เมื่อวันที่ 24 กันยายน

วันที่ 6 ตุลาคม กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ชุมนุมหน้าอาคารรัฐสภา เพื่อกดดันมิให้คณะรัฐมนตรี เข้าแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ในวันรุ่งขึ้นตำรวจจึงได้เข้าสลายการชุมนุมเพื่อเปิดทางเข้าออกอาคาร ทั้งก่อนและหลังการประชุม (ธรรมนิติ ชำนาญ, 2553, หน้า 235) จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้มี ผู้เสียชีวิต 1-2 คน และได้รับบาดเจ็บมากกว่า 300 คน ปลายเดือนพฤศจิกายนและต้นเดือนธันวาคม พันมิตรฯ ได้นुकยึดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิ จนมีผู้โดยสารตกค้างและสร้าง ความเสียหายกับเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของไทยเป็นอย่างมาก การชุมนุมดังกล่าวดำเนินไป จนถึงวันที่ 3 ธันวาคม ภายหลังพรรคพลังประชาชนถูกยุบและนายสมชายพ้นจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี การประท้วงและเหตุการณ์จลาจล เมษายน พ.ศ. 2552 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ถ่ายทอดภาพมายังกลุ่มผู้สนับสนุน และกล่าวอ้างว่า ประธานองคมนตรี

พล.อ.เปรม เป็นผู้อยู่เบื้องหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และองคมนตรีบางท่าน คือ พล.อ.สุรยุทธ์ และ ชาญชัย ลิขิตจิตถะ ได้ใช้อำนาจทหารค้ำตำแหน่งของนายอภิสิทธิ์ ทำให้กลุ่มผู้สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ต้องการให้บุคคลดังกล่าวลาออกทั้งหมด เมื่อวันที่ 7 เมษายน รถประจำตำแหน่ง นายอภิสิทธิ์ถูกกลุ่มผู้ชุมนุม ทบจนกระเจกแตก แต่นายอภิสิทธิ์ก็สามารถออกจากเหตุการณ์มาได้ ในวันต่อมา กลุ่มผู้สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ เริ่มการชุมนุมครั้งใหญ่ โดยมีผู้เข้าร่วมกว่า 100,000 คน และรวมตัวกันบริเวณทำเนียบรัฐบาลและรอยัลพลาซา การชุมนุมดังกล่าวได้ขยายตัวไปยังพัทธยา ซึ่งเป็นสถานที่จัดการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่สี่ ในขณะที่เดินทางไปยังสถานที่ ประชุมนั้น กลุ่ม นปช. ได้มีการปะทะกับกลุ่มคนเสื้อน้ำเงิน แต่ในที่สุด กลุ่ม นปช. ก็สามารถ บุกเข้าสถานที่ประชุม และทำให้การประชุมถูกยกเลิก นายอภิสิทธิ์จึงประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในจังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 11 เมษายน แต่ก็ได้ประกาศยกเลิกในวันเดียวกัน ในขณะที่มีคน ออกความเห็นว่าการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง โดยเฉพาะการบุกล้มการประชุมอาเซียนนั้น ทำให้รัฐบาลเสียความน่าเชื่อถือในสายตาประชาคมโลก อีกทั้งยังสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ เป็นอย่างมาก

ในวันที่ 14 เมษายน แกนนำ นปช. หลายคนยอมมอบตัว การชุมนุมจึงสงบลง แม้ว่า ผู้ชุมนุมบางส่วนจะยังคงชุมนุมกันต่อไป สถานการณ์ฉุกเฉินมีผลจนถึงวันที่ 24 เมษายน นายกรัฐมนตรีจึงประกาศยกเลิก สำหรับตัวเลขผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บ รัฐบาลระบุว่า มี ผู้ได้รับบาดเจ็บประมาณ 120 คน ระหว่างการชุมนุม เหตุการณ์ได้ยุติในความรุนแรงแต่เหตุการณ์ ความขัดแย้งกลับทวีความรุนแรงมากขึ้นจึงก่อให้เกิดการชุมนุมประท้วงเป็นระยะ ๆ ไป (ธรรมนิติ ชำนาญ, 2553, หน้า 269)

แต่ผลกระทบของความขัดแย้งมีความรุนแรงมากหลายด้านตามที่ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2553) กล่าวไว้ว่าดังนี้

1. ความขัดแย้งดังกล่าวถูกกระพือให้เป็นความขัดแย้งร้ายลึกระหว่างประชาชน ลูกหลานไปทุกที่ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ในบรรดาเพื่อนฝูงที่ทำงาน จนแม้ระหว่างคนในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะคนภาคเหนือและภาคอีสานฝ่ายหนึ่ง กับคนภาคใต้ ถึงขั้นที่มีการตั้งคำถามถึงเอกภาพ และบูรณภาพของความเป็นชาติไทยเลยทีเดียว หากไม่สามารถระงับความรู้สึกแตกแยกรุนแรงนี้ ให้ยุติลงได้ในอนาคตอันใกล้ ก็ไม่แน่ว่าอุดมการณ์ความเป็นชาติไทยหนึ่งเดียวจะสั่นคลอนเพียงใด
2. ไม่มีความขัดแย้งครั้งใดที่เกือบทุกสถาบันหลักของประเทศถูกตั้งคำถามถึง ความชอบธรรม และบทบาทมากที่สุด อย่างในเวลานี้ รัฐบาลพลั้งประชาชนประชาชนของอดีตนายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ก็ถูกคนเสื้อเหลืองประท้วงยึดเชื้อ รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ก็ถูกคนเสื้อแดงประท้วง องค์กรอิสระก็ถูกทำลายและไม่ยอมรับศาล

ซึ่งไม่เคยถูกวิพากษ์วิจารณ์ก็ถูกวิพากษ์อย่างเปิดเผย สถาบันองค์กรซึ่งควรอยู่เหนือความขัดแย้งทางการเมือง ก็เป็นเป้าการโจมตีของคนบางกลุ่ม วิฤติความเป็นธรรมที่บั่นทอนความไว้วางใจ (Trust) ในสถาบันทั้งหลาย และอาจนำมาซึ่งความล่มสลายของประชาธิปไตยได้หากปล่อยให้ยืดยาว

3. หลักนิติธรรมและความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายในบ้านเมืองถูกสั่นคลอนอย่างรุนแรง โดยรัฐและประชาชน การทุจริตที่ปรากฏเป็นข่าวมากมายในฝ่ายการเมืองและข้าราชการ แสดงให้เห็นการไม่เคารพต่อกฎหมายของผู้มีอำนาจ ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการที่ฝูงชนทั้งเสื้อเหลือง เสื้อแดงสามารถกระทำการทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายได้โดยมิได้มีอะไร เกิดขึ้น ทำให้มีการตั้งคำถามกันว่า ประเทศไทยเป็นรัฐที่ล้มเหลว (Failed State) ที่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงในประเทศได้ ยิ่งถ้าดูเทียบกับดัชนีวัดหลักนิติธรรมของสถาบันธนาคารโลก (World Bank Institute) แล้ว ก็จะพบว่าในปี 2550 สถานะของหลักนิติธรรมในอาเซียนนั้น เราดีกว่าเพียงพม่า กัมพูชา ลาว เวียดนาม และฟิลิปปินส์เท่านั้น

4. การลุกลามของความขัดแย้งในประเทศเป็นปัญหาระหว่างประเทศของไทยกับเพื่อนบ้าน คือ กัมพูชา ซึ่งถ้าไม่จัดการให้ดีก็จะกระทบกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างประเทศ ทั้งอาจลุกลามไปสู่ภูมิภาคก็เป็นได้

5. ผลกระทบทางเศรษฐกิจนั้น ยังไม่มีสถาบันใดทำตัวเลขให้เห็นชัดสำหรับความสูญเสียดังกล่าวของประเทศไทย แต่ถ้าเทียบกับประเทศเกาหลีใต้ที่ความรุนแรงของความขัดแย้งของสังคมน้อยกว่าไทยมาก ก็จะเห็นความน่ากลัว จากรายงานของสถาบันพัฒนาเกาหลี (Korean Development Institute) ในปี 2549 ซึ่งระบุว่ามีการเดินขบวน 11,036 ครั้ง ทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจถึง 5.6-9.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศไทยมีความรุนแรงกว่ามาก แต่ยังไม่มีการทำตัวเลขออกมาทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นผลที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ถ้าดูผลที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่จะเกิดขึ้นในระยะต่อ ๆ ไปก็คือ ความเชื่อมั่นของสังคมโลกต่อประเทศไทย ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม คงถูกกระทบอย่างรุนแรงอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์

การเรียกร้องสันติวิธีที่เห็นได้ชัดและเป็นรูปธรรมคือตัวอย่างของ คานธี หลักการพื้นฐานที่ มหาตมะ คานธี ใช้ก็คือ “อหิงสา” (ความไม่เบียดเบียน, ความไม่รุนแรง) คานธีเชื่อว่าในสิ่งที่ลึกที่สุดนั้นมนุษย์มีคุณธรรมและความจริงซ่อนอยู่ในตัว ท่านอธิบายว่าเราอาจจะเคยได้ยินคนที่ปฏิเสธพระเจ้า (God) แต่เราจะไม่ได้ยินคนที่ปฏิเสธความจริง (Truth) แม้แต่บุคคลที่เลวที่สุดหรือ โง่ที่สุด ก็ยังมีความจริงบางอย่างอยู่ในตัวของเขา เราทุกคนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งแห่งความจริงสากลของธรรมชาติทั้งหมด ด้วยการปฏิบัติแบบ “อหิงสา” ความจริงหรือคุณธรรมในตัวมนุษย์จะถูกปลุกให้ตื่นขึ้นในจิตสำนึก และไม่ว่ามิตรหรือศัตรูก็จะกลายเป็นบุคคลที่รักความจริงและความเป็นธรรม

ในที่สุด ถ้าเป็นมิตรก็จะเป็นมิตรที่ดียิ่งขึ้น ถ้าเป็นศัตรูก็จะค่อย ๆ เปลี่ยนท่าทีจากศัตรูกลายเป็นมิตร ในที่สุด คานธีมีความเชื่อมั่นในมนุษยชาติมาก ว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือคนเลว หากได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะกลายเป็นคนดีขึ้นมาได้ทุกคนไม่มีข้อยกเว้น

ดังนั้น การใช้ความรุนแรง การประหารชีวิต หรือสงคราม จึงถือเป็นความผิดอย่างมหันต์ เพราะเท่ากับเป็นการสิ้นหวังในมนุษยชาติ เป็นการทำลายคุณธรรมและความจริงที่ซ่อนอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน และเป็นการปลุกธรรมชาติฝ่ายต่ำของมนุษย์ให้แสดงพลังกำลังออกมา อันกลายเป็นการจ้องล้างจ้องผลาญไม่มีที่สิ้นสุด วิธีที่จะเอาชนะความชั่วจึงไม่ได้อยู่ที่การทำลายคนชั่ว แต่อยู่ที่การเปลี่ยนจิตใจของคนชั่วโดยไม่ทำความชั่วตอบ คานธีได้ย้ำเตือนอยู่เสมอว่า ให้เกลียดชังความเลวแต่อย่าเกลียดชังคนเลว เพราะทุกคนมีโอกาสดูกลับตัวเป็นคนดีได้เสมอ

หลักสำคัญที่คานธีถือปฏิบัติในเรื่อง “อหิงสา” ก็คือ การยอมทนทุกข์เพื่อชำระจิตใจของตัวเองและเปลี่ยนจิตใจของผู้ที่ทำผิด คานธีได้อวดอาหารนับจำนวนครั้งไม่ถ้วนในชีวิต เมื่อเห็นผู้ร่วมงานใช้วิธีการรุนแรงหรือกระทำผิด ด้วยความเสียสละและการยอมทนทุกข์ของคานธี ผู้กระทำผิดได้สำนึกกลับตัวเสียใหม่ คานธีถือว่าการอดอาหารเป็นการชำระจิตใจของตนเอง ให้บริสุทธิ์ และเป็นการชำระจิตสำนึกของส่วนรวมให้บริสุทธิ์ด้วย ในการปฏิบัติสิ่งที่เรียกว่า “การทดลองของข้าพเจ้ากับความจริง” คานธีได้ทำการทดลองทั้งในเรื่องของชีวิต สังคม และการเมือง ตามแนวทางแห่ง “อหิงสา” ในการทดลองเกี่ยวกับชีวิต คานธีได้ฝึกหัดควบคุมตนเองอย่างเคร่งครัดที่สุด ทั้งในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ ยารักษาโรค ตลอดจนการรักษาพรหมจรรย์ และการไม่เบียดเบียน โดยใช้ชีวิตของตนเองและชีวิตของคนที่ท่านรักที่สุดเป็นเดิมพัน เพื่อแสวงหาความจริงหรือสัจจะในภายใน ท่านกล่าวว่า “สำหรับข้าพเจ้านั้น ความรักที่บริสุทธิ์คือกฎเกณฑ์ทั้งหมดในชีวิตของข้าพเจ้า”

สำหรับการทดลองเกี่ยวกับสังคมนั้น คานธีได้ตระหนักถึงปัญหาความขัดแย้งในด้านอุดมการณ์ระหว่างทุนนิยมและสังคมนิยม อีกทั้งปัญหาเทคโนโลยีกับคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ คานธีได้ให้ทางออกที่เป็นกลางตามแนวทางแห่ง “อหิงสา” ที่ท่านใช้ปฏิบัติอย่างได้ผลตลอดชีวิตของท่าน คานธีกล่าวว่า “และเมื่อข้าพเจ้ารู้ว่า พระผู้เป็นเจ้าทรงถูกค้นพบบ่อยครั้งมากกว่าในหมู่คนที่ต่ำที่สุด ความปรารถนาของข้าพเจ้าจึงอยู่ที่การได้รับใช้ชนชั้นที่ถูกกดขี่ และเมื่อข้าพเจ้าไม่สามารถให้การรับใช้นี้ได้โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ข้าพเจ้าจึงพบตนเองอยู่ในวงการเมือง ข้าพเจ้าเป็นเพียงผู้รับใช้ที่กำลังต่อสู้ดิ้นรน ของอินเดีย และของมนุษยชาติ”

อย่างไรก็ดี ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ความขัดแย้งได้ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณค่าภายในของมนุษย์ในเชิงอวัสัย และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณค่าในเชิงปรัสัยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ความขัดแย้งก่อให้เกิดการพัฒนาการระบบการเมืองการปกครอง การบัญญัติพระวินัย

การจัดระเบียบสังคม และการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ ฉะนั้น ความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา สะท้อนภาพทั้งที่เป็นบุญและเป็นบาป ประเด็นจึงอยู่ที่ว่า เราจะมีท่าทีต่อความขัดแย้ง หรือ วางบทบาทของตัวเองในสถานการณ์ของความขัดแย้งอย่างไร จึงจะสามารถดำรงตนอยู่บนสถานะของความขัดแย้งได้อย่างประสานสอดคล้องกับชีวิตและสังคมด้วยเหตุนี้ หากเรายอมรับว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสังคมในระดับโลกิยะแล้ว หน้าที่สำคัญของมนุษย์และสังคมจึงไม่ได้อยู่ที่ “การหลบหนี” หรือ “สลาย” ความขัดแย้ง หากแต่ยอมรับ สถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ในฐานะที่เป็น “ทุกข์” ประการหนึ่งของชีวิตและสังคม และแสวงหาคำตอบว่า ความขัดแย้งเกิดจากอะไร นำไปสู่อะไร เราควรจะมีท่าที รวมไปถึงการแสวงหาทางออก หรือหาเครื่องมือเพื่อนำไปจัดการความขัดแย้งให้ถูกต้องตามหลักเหตุ ผล ตน ประมาณ กาล บุคคล และชุมชน ได้อย่างไรจึงจะทำให้มนุษย์และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ดังนั้นจากปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุ การก่อเกิดและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยตลอดจนแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง อย่างสันติวิธี โดยใช้แนวทางคำสั่งสอน ของศาสนาพุทธซึ่งประกอบไปด้วยหลักอริยสัจสี่และ หลักปฏิจัมมุปบาทมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง เพื่อเป็นประโยชน์และยังสามารถนำ ผลการศึกษาที่ได้นั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุการก่อเกิดและกระบวนการของความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยด้วยแนวทาง สันติวิธี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุการก่อเกิดและกระบวนการ ของความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535 และแนวทาง ในการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยด้วยแนวทางสันติวิธี
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ โดยแบบออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักวิชาการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพระสงฆ์ รวมทั้งสิ้น 10 ท่าน
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัย และใช้เวลาในการเก็บรวบรวม ข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน 2554 ถึงเดือนมิถุนายน 2555 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการ หมายถึง การกระทำอย่างมีแบบแผนและเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

กระบวนการของความขัดแย้ง หมายถึง ลักษณะของความขัดแย้งที่มีการก่อเกิด การพัฒนา การเสื่อมถอย และการยุติของความขัดแย้ง หรือเป็นวงจรของความขัดแย้ง

การก่อเกิดของความขัดแย้ง หมายถึง สาเหตุและวิธีการของบุคคลหรือกลุ่มการเมืองที่ไม่เข้าใจกันหรือมีความเห็นที่แตกต่างกันและมีผลประโยชน์ที่ไม่ลงรอยกัน จนนำไปสู่การตอบโต้กันในทางลบทำให้นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับชาติ

การจัดการความขัดแย้ง หมายถึง แนวทางหรือวิธีการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี ให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ และอยู่ในรูปแบบของการไม่ใช้ความรุนแรง

การพัฒนาของความขัดแย้ง หมายถึง การยกระดับของความขัดแย้งขึ้นตามลำดับจนกลายเป็นความรุนแรงจนถึงขั้นสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเปิดรับต่อข้อมูลข่าวสาร ตั้งใจรับข้อมูลนั้นและทำความเข้าใจความหมายของความขัดแย้ง

การยุติของความขัดแย้ง หมายถึง การสิ้นสุดของความขัดแย้งอย่างไม่มีเงื่อนไข

การเสื่อมถอยของความขัดแย้ง หมายถึง การลดระดับของความขัดแย้ง แต่ยังมี การเคลื่อนไหวอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ยังไม่สิ้นสุดทางเงื่อนไขของความขัดแย้ง

ค่านิยม หมายถึง ทักษะของคนหรือสังคมที่มีต่อสิ่งของ ความคิด และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปรารถนา คุณค่าและความถูกต้องของสังคมนั้น ๆ

ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมระหว่างกลุ่มการเมืองได้แย้งกันในประเด็นปัญหา หรือการแข่งขันกันในเรื่องของผลประโยชน์ อำนาจ เป้าหมาย สถานภาพ จนก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา จากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในระดับชาติ ซึ่งอาจถึงขั้นความรุนแรง

ความต้องการ หมายถึง การกระทำให้ได้มาซึ่งเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจได้มา ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม

ความรู้สึกอารมณ์ หมายถึง การแสดงออกของภาวะจิตใจที่ได้รับการกระทบหรือกระตุ้น ให้เกิดมีการแสดงออกต่อสิ่งที่มากระตุ้น อารมณ์สามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภท คือ อารมณ์สุข อารมณ์ทุกข์

สันติวิธี หมายถึง วิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง หรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต

อำนาจ หมายถึง โอกาสที่มีอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม ที่ทำให้บางคนสามารถกระทำตามความตั้งใจ แม้ว่าจะมีการขัดขวาง โดยไม่ขึ้นกับหลักการที่รองรับโอกาสนั้น ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสาเหตุการก่อเกิดและกระบวนการของความขัดแย้งในสังคมไทยภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535
2. ทราบถึงแนวทางในการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี
3. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการนำเสนอแนวทางในการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี